



Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 10 september 2014*

”Begäran om förhandsavgörande — Direktiv 93/13/EEG — Oskäligen villkor — Konsumentkreditavtal — Artikel 1.2 — Villkor som avspeglar en bindande lagbestämmelse — Direktivets tillämpningsområde — Artiklarna 3.1, 4, 6.1 och 7.1 — Säkerhet för fordran i form av fast egendom — Huruvida säkerheten kan tas i anspråk genom försäljning på auktion — Domstolsprövning”

I mål C-34/13,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Krajský súd v Prešove (Slovakien) genom beslut av den 20 december 2012, som inkom till domstolen den 23 januari 2013, i målet

Monika Kušionová

mot

SMART Capital a.s.,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Ilešič samt domarna C.G. Fernlund, A. Ó Caoimh, C. Toader (referent) och E. Jarašiūnas,

generaladvokat: N. Wahl,

justitiesekreterare: handläggaren M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 5 juni 2014,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Slovakiens regering, genom B. Ricziová, i egenskap av ombud,
- Tysklands regering, genom T. Henze och J. Kemper, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom A. Tokár och M. van Beek, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

* Rättegångsspråk: slovakiska.

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av dels rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal (EGT L 95, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169), dels Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenterna på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 (EUT L 149, s. 22), i ljuset av artikel 38 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) och domen Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Monika Kušionová och SMART Capital a.s. (nedan kallat SMART Capital) avseende frågan om på vilket sätt en säkerhet som ställts för ett avtal om hypotekslån kan tas i anspråk och frågan huruvida vissa villkor i avtalet är tillåtna.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I artikel 7 i stadgan föreskrivs att "[v]ar och en har rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer".
- 4 I artikel 38 i stadgan föreskrivs att en hög nivå i fråga om konsumentskydd ska tryggas i Europeiska unionens politik.
- 5 I artikel 47 första stycket i stadgan föreskrivs följande:

"Var och en vars unionsrättsligt garanterade fri- och rättigheter har kränkts har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol, med beaktande av de villkor som föreskrivs i denna artikel."

- 6 I tolfte till fjortonde och tjugofjärde skälen i direktiv 93/13 anges följande:

"Den nationella lagstiftningen medger för närvarande bara en partiell harmonisering, och detta direktiv täcker endast avtalsvillkor som inte förhandlats fram individuellt. Medlemsstaterna bör ha möjlighet att, med iakttagande av [EG]-fördraget, ge konsumenterna ett bättre skydd genom strängare nationella bestämmelser än bestämmelserna i detta direktiv.

Sådana författningsföreskrifter hos medlemsstaterna som direkt eller indirekt reglerar villkoren för konsumentavtal antas inte innehålla oskäligen villkor. Därför förefaller det inte nödvändigt att villkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter ... underkastas bestämmelserna i detta direktiv. I det avseendet omfattar uttrycket 'bindande författningsföreskrifter' i artikel 1.2 även regler som enligt lagstiftningen gäller mellan de avtalsslutande parterna om inget annat har avtalats.

Medlemsstaterna måste dock se till att oskäligen villkor inte ingår ...

...

Medlemsstaternas domstolar eller förvaltningsmyndigheter måste förfoga över lämpliga och effektiva medel för att förhindra fortsatt tillämpning av oskäligen villkor i konsumentavtal."

7 I artikel 1 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”1. Syftet med detta direktiv är att närma medlemsstaternas lagar och andra författningar till varandra i fråga om oskäligen villkor i avtal som sluts mellan en näringsidkare och en konsument.

2. Avtalsvillkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter ... är inte underkastade bestämmelserna i detta direktiv.”

8 I artikel 4.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 skall frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.”

9 I artikel 6.1 i direktivet föreskrivs följande: ”Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäligen villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten ...”

10 I artikel 7.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall se till att det i konsumenternas och konkurrenternas intresse finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäligen villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter.”

Slovakisk rätt

11 I punkt 1 i 151j § civillagen föreskrivs följande:

”Om den fordran för vilken en säkerhet ställts inte betalas i vederbörlig ordning och i rätt tid, har den borgenär som innehar säkerheten rätt att inleda åtgärder för att ta säkerheten i anspråk. När säkerheten tas i anspråk, kan borgenären få sin fordran täckt på det sätt som närmare anges i avtalet eller genom att sälja den som säkerhet ställda egendomen på auktion enligt särskild lag ... Borgenären kan även söka täckning för sin fordran genom att sälja den som säkerhet ställda egendomen enligt särskilda lagbestämmelser ..., om inget annat föreskrivs i denna lag eller i särskild lag.”

12 Den hänskjutande domstolen har angett att det finns en första fotnot i ovannämnda punkt 1 efter orden ”enligt särskild lag” och att denna fotnot hänvisar till lag nr 527/2002 om frivillig auktion, vilken kompletterar det slovakiska nationella rådets lag nr 323/1992 om notarius publicus och notarieverksamhet (lagen om notarieverksamhet), i dess ändrade lydelse (nedan kallad lagen om frivillig auktion). Vidare har den hänskjutande domstolen angett att det finns en andra fotnot efter orden ”särskilda lagbestämmelser” i samma lagrum och att det i denna fotnot hänvisas till civilprocesslagen och exekutionslagen.

13 I 151m § civillagen föreskrivs följande:

”1) Den borgenär som innehar säkerheten har rätt att sälja den som säkerhet ställda egendomen på det sätt som anges i avtalet om ställande av säkerhet eller genom auktion, tidigast 30 dagar efter att säkerhetsställaren och gäldenären, om dessa inte är samma person, underrättades om ianspråktagande av säkerheten, om inget annat föreskrivs i särskild lag ...

- 2) Efter underrättelse om ianspråktagande av säkerhet kan säkerhetsställaren och den borgenär som innehar säkerheten avtala att den senare har rätt att sälja säkerheten på det sätt som anges i avtalet om ställande av säkerhet eller genom auktion även före utgången av den tidsfrist som föreskrivs i punkt 1.
- 3) När den borgenär som innehar säkerheten har inlett åtgärder för att ta säkerheten i anspråk på det sätt som anges i avtalet om ställande av säkerhet, har denne rätt att när som helst under förfarandet ändra metoden för ianspråktagande och sälja den som säkerhet ställda egendomen på auktion eller söka täckning för sin fordran genom att sälja egendomen enligt särskilda lagbestämmelser. Borgenären är i så fall skyldig att underrätta säkerhetsställaren om ändringen av metoden för ianspråktagande.”
- 14 Enligt punkt 1 i 74 § civilprocesslagen kan domstolen besluta om interimistiska åtgärder om det är nödvändigt att tillfälligt reglera förhållandet mellan parterna eller om det finns en risk för att verkställandet av domstolsavgörandet äventyras. Enligt punkt 1 i 76 § civilprocesslagen får domstolen interimistiskt förelägga en part ”att vidta, avhålla sig från att vidta eller tåla en åtgärd”.
- 15 I 6 § lagen om frivillig auktion definieras auktionsförrättaren som ”den person som organiserar auktionen och uppfyller de villkor som i denna särskilda lag uppställs för att få utöva den aktuella verksamheten”. I punkt 1 i 7 § i samma lag definieras den som begär auktion som ägaren till det föremål som ska säljas, den borgenär som innehar säkerheten eller en annan person som enligt särskild lag har rätt att begära att auktion förrättas.
- 16 Vad närmare bestämt gäller den borgenär som innehar säkerheten föreskrivs i punkt 2 i 7 § i samma lag att denne är skyldig att skriftligen uppge inte bara att försäljningen av den aktuella egendomen kan ske vid auktion, utan även förekomsten och storleken av, samt förfallotiden för, den fordran vars säkerhet ska tas i anspråk med tillämpning av denna lag.
- 17 Enligt punkt 1 i 16 § i samma lag kan en auktion endast genomföras om det finns ett undertecknat avtal mellan den person som har tagit initiativ till försäljningen och auktionsförrättaren.
- 18 Enligt 17 § lagen om frivillig auktion är auktionsförrättaren skyldig att kungöra auktionen genom ett meddelande. Om den egendom som ska säljas är en lägenhet, ett hus, en annan byggnad, ett företag eller en del av ett företag eller om det lägsta budet överstiger 16 550 euro ska auktionsförrättaren, minst 30 dagar innan auktionen påbörjas, offentliggöra meddelandet i registret över offentliga auktioner och, utan onödigt dröjsmål, sända meddelandet om auktionen till ministeriet för publicering i den officiella handelstidningen. Meddelandet om auktionen ska även sändas till den person som tagit initiativ till auktionen, till den som är gäldenär i förhållande till den borgenär som innehar säkerheten och till ägaren av den egendom som ska utbudas på auktionen, om denna person inte är gäldenären.
- 19 Om auktionsföremålet är en lägenhet, ett hus eller en annan byggnad föreskrivs i punkt 13 i 20 § lagen om frivillig auktion att det ska upprättas en handling avseende genomförandet av försäljningen, vilken ska registreras hos notarius publicus. Notarius publicus ska i handlingen även ange vad som ankommer på den tidigare ägaren enligt punkt 2 första meningen i 29 § i samma lag.
- 20 Vid överträdelse av en bestämmelse i lagen har, enligt punkt 2 i 21 § häri, den person som anser sig förfördelad rätt att i domstol väcka talan om ogiltigförklaring av auktionen. Denna rätt prekluderas emellertid om talan om ogiltigförklaring inte väckts inom tre månader efter auktionen, såvida inte grunden för ogiltigheten är en brottslig handling och auktionen avsåg ett hus eller en lägenhet där den tidigare ägaren officiellt var bosatt.
- 21 I punkt 4 i 21 § lagen om frivillig auktion anges att parterna i ett mål om ogiltigförklaring av en auktion enligt punkt 2 är den person som har tagit initiativ till försäljningen, auktionsförrättaren, köparen, den tidigare ägaren och den person som påstår att vederbörandes rättigheter har åsidosatts enligt punkt 2.

- 22 I händelse av köparens avtalsbrott eller om domaren förklarar försäljningen ogiltig, föreskrivs i punkt 5 i 21 § att auktionen ska förklaras utan verkan från den dag då den hölls.
- 23 Om egendom säljs på auktion enligt punkt 13 i 20 § lagen om frivillig auktion föreskrivs i punkt 2 i 29 § i samma lag att den tidigare ägaren är skyldig att, i enlighet med de villkor som anges i meddelandet om offentlig auktion och utan onödigt dröjsmål, överlämna auktionsföremålet mot uppvisande av dels en bestyrkt kopia av den handling som undertecknats av notarius publicus, dels bevis för köparens identitet. Auktionsförrättaren är vidare skyldig att på plats utfärda ett intyg om överlämnandet av den sålda egendomen. Detta intyg ska bland annat innehålla en detaljerad beskrivning av egendomens skick samt av omständigheterna kring övergången av de rättigheter och skyldigheter som är knutna till den sålda egendomen och, i förekommande fall, tillhör till egendomen.
- 24 I punkt 1 i 32 § lagen om frivillig auktion föreskrivs att auktionsförrättaren, om inget annat föreskrivs, utan onödigt dröjsmål ska utbetala behållningen vid auktionen till den tidigare ägaren, efter avdrag för omkostnader och efter det att den borgenär som innehar säkerheten har fått tackning för sin fordran samt efter betalning av det belopp som hänför sig till auktionen.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 25 Den 26 februari 2009 ingick Monika Kušionová och SMART Capital ett konsumentkreditavtal avseende ett belopp på 10 000 euro. Monika Kušionová ställde säkerhet för lånet i form av fast egendom, nämligen familjens hem, där hon är bosatt.
- 26 Monika Kušionová väckte talan mot SMART Capital vid Okresný súd Humenné (distriktsdomstolen i Humenné) med yrkande om ogiltigförklaring av kreditavtalet och avtalet om ställande av säkerhet. Som grund för sin talan gjorde hon gällande att villkoren i avtalet med SMART Capital var oskäligen. Domstolen i första instans ogiltigförklarade delvis kreditavtalet, varvid den konstaterade att vissa avtalsvillkor var oskäligen. Avtalet om ställande av säkerhet ogiltigförklarades i sin helhet. Båda parter överklagade domen till Krajský súd v Prešove (regional domstol i Prešov).
- 27 Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida ett av villkoren i avtalet om ställande av säkerhet, det vill säga villkoret om utomrättsligt ianspråktagande av den säkerhet som konsumenten ställt i sin fasta egendom, är oskäligt. Den hänskjutande domstolen har härvid erinrat om att detta villkor gör det möjligt för borgenären att ta den ställda säkerheten i anspråk utan domstolsprövning.
- 28 Såsom den hänskjutande domstolen har angett uppkommer emellertid vid denna bedömning ytterligare en problemställning, eftersom det aktuella villkoret följer av en lagregel, nämligen 151j § civillagen.
- 29 Eftersom de avtalsvillkor som ska prövas i det nationella målet skulle kunna anses vara oskäligen i den mening som avses i direktiv 93/13 och eftersom ett av dessa villkor följer av lag, anser den hänskjutande domstolen att en tolkning av unionsrätten är nödvändig för att målet ska kunna avgöras.
- 30 Mot denna bakgrund beslutade Krajský súd v Prešove att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

”1) Ska [direktiv 93/13] och [direktiv 2005/29], i ljuset av artikel 38 i [stadgan], tolkas så, att de är oförenliga med en medlemsstats lagstiftning – såsom punkt 1 i 151j § civillagen i förening med övriga lagbestämmelser som är tillämpliga i detta fall – som ger en borgenär rätt att få tackning för en fordran som följer av oskäligen avtalsvillkor genom att ta i anspråk en säkerhet som konsumenten ställt i sin fasta egendom, utan domstolsprövning av avtalsvillkoren och trots att det föreligger en tvist mellan parterna om huruvida det är fråga om ett oskäligt villkor?

- 2) Utgör de unionsrättsliga bestämmelser som angetts [i fråga 1] hinder för tillämpningen av en nationell bestämmelse – såsom punkt 1 i 151j § civillagen i förening med övriga lagbestämmelser som är tillämpliga i detta fall – som ger en borgenär rätt att få täckning för en fordran som följer av oskäligen avtalsvillkor genom att ta i anspråk en säkerhet som konsumenten ställt i sin fasta egendom, utan domstolsprövning av avtalsvillkoren och trots att det föreligger en tvist mellan parterna om huruvida det är fråga om ett oskäligt villkor?
- 3) Ska domstolens dom [Simmenthal, EU:C:1978:49] tolkas så, att den nationella domstolen, mot bakgrund av de mål som eftersträvas med de direktiv som anges [i fråga 1] och i ljuset av artikel 38 i [stadgan], ska underlåta att tillämpa en nationell bestämmelse – såsom punkt 1 i 151j § civillagen i förening med övriga lagbestämmelser som är tillämpliga i detta fall – som ger en borgenär rätt att få täckning för en fordran som följer av oskäligen avtalsvillkor genom att ta i anspråk en säkerhet som konsumenten ställt i sin fasta egendom utan domstolsprövning av avtalsvillkoren och som innebär att borgenären, trots att det föreligger en tvist, även kan undgå att en domstol ex officio prövar avtalsvillkoren?
- 4) Ska artikel 4 i [direktiv 93/13] tolkas så att ett avtalsvillkor i ett konsumentavtal – vilket upprättats utan advokathjälp – som ger borgenären rätt att utomrättsligt ta en säkerhet i form av fast egendom i anspråk utan domstolsprövning är oförenligt med den grundläggande unionsrättsliga principen att avtalsvillkor ska prövas av domstol ex officio och följaktligen är oskäligt även om avtalsvillkorets lydelse följer av en nationell bestämmelse?"

Utvecklingen i målet efter det att begäran om förhandsavgörande framställdes

- 31 Vid den muntliga förhandlingen den 5 juni 2014 underrättade den slovakiska regeringen domstolen om att de procesrättsliga reglerna för ianspråktagande av säkerhet hade ändrats genom lag nr 106/2014 Z.z. av den 1 april 2014, vilken är tillämplig från och med den 1 juni 2014 på alla avtal där ett verkställighetsförfarande inletts.

- 32 Enligt den slovakiska regeringen kompletterar punkt 7 i V § i ovannämnda lag punkt 2 i 21 § lagen om frivillig auktion, vilken därför numera har följande lydelse:

"Om giltigheten av avtalet om ställande av säkerhet har ifrågasatts eller om en bestämmelse i denna lag har överträtts, kan den person som påstår att vederbörandes rättigheter har åsidosatts genom denna överträdelse väcka talan vid domstol med yrkande om ogiltigförklaring av försäljningen ..."

Prövning av tolkningsfrågorna

Huruvida tolkningsfrågorna kan tas upp till sakprövning

- 33 Den tyska regeringen har i första hand gjort gällande att de två första tolkningsfrågorna från den hänskjutande domstolen inte kan prövas.
- 34 Den tyska regeringen har i denna del anfört följande: Den hänskjutande domstolen har inte lagt fram de uppgifter om de faktiska och de rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att EU-domstolen ska kunna ge ett användbart svar på dessa frågor. Dels avser frågan huruvida det är möjligt att ta en säkerhet i anspråk utan domstolsprövning inte någon otillbörlig affärsmetod, dels har den hänskjutande domstolen inte konkret hänvisat till bestämmelserna i direktiv 2005/29.
- 35 Vidare är dessa frågor teoretiska och faller därmed utanför EU-domstolens behörighet. Den situation som den hänskjutande domstolen beskrivit har nämligen inte uppkommit, eftersom säkerheten ännu inte tagits i anspråk av SMART Capital.

- 36 Slutligen avser det nationella målet frågan huruvida låneavtalet och avtalet om ställande av säkerhet kan anses ogiltiga. Den hänskjutande domstolens avsikt med de två första frågorna är emellertid snarast att få en bedömning av huruvida de nationella lagbestämmelserna är förenliga med direktiv 93/13. Eftersom syftet med detta direktiv är att tillnärma medlemsstaternas lagstiftning om oskäligen villkor, avser direktivet endast de villkor som finns intagna i avtalen och inte förutsättningarna i nationell rätt för ianspråktagande av en sådan säkerhet som den här aktuella.
- 37 Den slovakiska regeringen har visserligen medgett att begäran om förhandsavgörande är bristfällig i vissa avseenden, men anser ändå att de två första frågorna från den hänskjutande domstolen kan tas upp till prövning. Europeiska kommissionen hävdade under förhandlingen att förutsättningarna för att en begäran om förhandsavgörande ska avvisas, såsom de angetts av EU-domstolen i beslutet SKP (C-433/11, EU:C:2012:702), inte är uppfyllda i detta mål. Kommissionen anser följaktligen att de två första frågorna kan prövas.
- 38 EU-domstolen gör i denna del följande bedömning: Enligt fast rättspraxis presumeras nationella domstolars frågor om tolkningen av unionsrätten vara relevanta. Dessa frågor ställs mot bakgrund av den beskrivning av omständigheterna i målet och tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen på eget ansvar har lämnat och vars riktighet det inte ankommer på EU-domstolen att pröva. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom Pohotovost', C-470/12, EU:C:2014:101, punkt 27 och där angiven rättspraxis).
- 39 Den första tolkningsfrågan avser inte bara direktiv 93/13, utan även direktiv 2005/29. Såsom den tyska regeringen har anfört har den hänskjutande domstolen emellertid nöjt sig med att nämna direktiv 2005/29, utan att ange varför tolkningen av detta direktiv är nödvändig för att det nationella målet ska kunna avgöras. Den hänskjutande domstolen har inte heller angett på vilket sätt det förfarande för ianspråktagande av säkerheten som Monika Kušionová har ifrågasatt skulle kunna utgöra en otillbörlig affärsmetod.
- 40 Vidare är föremålet för den aktuella begäran om förhandsavgörande räckvidden av artiklarna 1.2, 3.1, 4, 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13. Genom dessa bestämmelser har unionslagstiftaren infört ett undantag från tillämpningsområdet för direktivet, angett vad som utgör ett oskäligt villkor, infört regeln att ett oskäligt villkor inte är bindande för konsumenten, respektive angett att medlemsstaterna ska se till att det finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäligen villkor.
- 41 EU-domstolen kommer således att besvara den hänskjutande domstolens frågor endast utifrån bestämmelserna i direktiv 93/13.
- 42 Vidare finner EU-domstolen inte att frågorna är hypotetiska av det skälet att säkerheten ännu inte har tagits i anspråk fullt ut. Den hänskjutande domstolen har nämligen för det första framhållit att SMART Capital faktiskt har vidtagit åtgärder gentemot konsumenten i syfte att få till stånd en försäljning av den fasta egendom som denne har ställt som säkerhet. För det andra är huvudsyftet med tolkningsfrågorna, även om ianspråktagandet av säkerheten inte har avslutats, inte att få klarhet i huruvida försäljningen har fullbordats, utan snarare att få fastställt huruvida borgenären *de jure* kan genomföra en sådan försäljning och huruvida gäldenären har möjlighet att få till stånd en domstolsprövning av ianspråktagandet av säkerheten.
- 43 I denna mening är tolkningsfrågorna således inte hypotetiska och den tolkning av bestämmelserna i direktiv 93/13 som den hänskjutande domstolen har begärt är nödvändig för att det nationella målet ska kunna avgöras.

- 44 Mot bakgrund av ovanstående finner EU-domstolen att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

Den första, den andra och den tredje frågan

- 45 Även om det endast är artikel 38 i stadgan som nämns i den första frågan, hänvisar förevarande begäran om förhandsavgörande i huvudsak till artikel 47 i stadgan. Vidare är det artikel 47 i stadgan som anges bland de relevanta unionsrättsliga bestämmelser som räknas upp i begäran om förhandsavgörande. Eftersom den hänskjutande domstolen har ställt de tre första frågorna för att få klarhet i vilken skyddsnivå som gäller för konsumenterna och vilka möjligheter konsumenterna har för att få sin sak prövad vid domstol, ska artikel 47 i stadgan anses utgöra en del av de unionsrättsliga bestämmelser som den hänskjutande domstolen anmodar EU-domstolen att tolka.
- 46 Den hänskjutande domstolen har ställt de tre första frågorna, vilka ska provas gemensamt, för att få klarhet i huruvida bestämmelserna i direktiv 93/13, i ljuset av artiklarna 38 och 47 i stadgan, ska tolkas så, att de utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den som är aktuell i det nationella målet, som gör det möjligt att få täckning för en fordran som grundar sig på avtalsvillkor som eventuellt kan vara oskäligen genom utomrättsligt ianspråktagande av en säkerhet som konsumenten ställt i sin fasta egendom. Om svaret på denna fråga är jakande önskar den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida det, enligt den rättspraxis som bygger på domen Simmenthal (EU:C:1978:49), finns en skyldighet att underlåta att tillämpa bestämmelserna i denna nationella lagstiftning.
- 47 I artikel 38 i stadgan föreskrivs att en hög nivå i fråga om konsumentskydd ska tryggas i unionens politik. Artikel 47 i stadgan avser rätten till ett effektivt rättsmedel. Dessa krav gäller vid genomförandet av direktiv 93/13 (se, för ett liknande resonemang, dom Pohotovost, EU:C:2014:101, punkt 52).
- 48 EU-domstolen har vidare, i sin praxis, redan slagit fast att det skyddssystem som införts genom direktiv 93/13 grundar sig på tanken att konsumenten befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren, i fråga om såväl förhandlingsposition som informationsnivå, vilket medför att konsumenten godkänner villkor som näringsidkaren har utformat i förväg, utan att kunna påverka villkorens innehåll (dom Pohotovost, EU:C:2014:101, punkt 39 och där angiven rättspraxis, dom Kásler och Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 39 och där angiven rättspraxis, och dom Sánchez Morcillo och Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, punkt 22).
- 49 När det gäller verkställande av säkerhetsrätter som följer av låneavtal som ingåtts av konsument, konstaterar EU-domstolen att ianspråktagande av säkerheter överhuvudtaget inte nämns i direktiv 93/13.
- 50 Det framgår emellertid av fast rättspraxis att i avsaknad av unionsrättslig harmonisering av de nationella mekanismerna för exekutiva tvångsåtgärder ska – enligt principen om medlemsstaternas processuella autonomi – sådana bestämmelser föreskrivas i den inhemska rättsordningen i varje medlemsstat. Dessa bestämmelser får emellertid varken vara mindre förmånliga än dem som reglerar liknande nationella situationer (likvärdighetsprincipen) eller medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen) (se, för ett liknande resonemang, dom Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 50 och där angiven rättspraxis, och dom Pohotovost, EU:C:2014:101, punkt 46).
- 51 EU-domstolen har inte tagit del av några omständigheter som ger anledning att betvivla att den lagstiftning som är aktuell i det nationella målet är förenlig med likvärdighetsprincipen.

- 52 När det gäller effektivitetsprincipen har EU-domstolen redan slagit fast att varje situation där fråga uppkommer huruvida en nationell processuell bestämmelse gör det omöjligt eller orimligt svårt att tillämpa unionsrätten måste bedömas med beaktande av bestämmelsens funktion i förfarandet som helhet – med beaktande av dess förlopp och särdrag – i de olika nationella rättsinstanserna (dom Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, EU:C:2013:800, punkt 34 och där angiven rättspraxis).
- 53 Dessutom kan de särdrag som kännetecknar de förfaranden som enligt nationell rätt ska följas när det gäller förhållandet mellan näringsidkare och konsumenter inte påverka det rättsliga skydd som konsumenterna ska åtnjuta enligt bestämmelserna i direktiv 93/13 (se, för ett liknande resonemang, dom Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 55 och där angiven rättspraxis, och dom Aziz, EU:C:2013:164, punkt 62).
- 54 I en sådan situation som den här aktuella ska det således fastställas i vilken omfattning det i praktiken är omöjligt eller orimligt svårt att tillämpa det skydd som direktivet ger.
- 55 I detta fall framgår det av handlingarna i målet att punkt 1 i 151m § civillagen, i förening med punkt 3 i 17 § lagen om frivillig auktion, föreskriver att en auktion kan bestridas inom 30 dagar efter underrättelsen om ianspråktagandet av säkerheten samt att den som bestrider formen för försäljningen har en frist på tre månader från auktionen att väcka talan enligt punkt 2 i 21 § i sistnämnda lag.
- 56 Även om det, enligt direktiv 93/13, i konsumenttvister krävs ett faktiskt ingripande från någon annan än de avtalsslutande parterna, nämligen den nationella domstol som är behörig att pröva sådana tvister (dom Asbeek Brusse och de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 39 och där angiven rättspraxis, och dom Pohotovost, EU:C:2014:101, punkt 40 och där angiven rättspraxis), krävs inte för att effektivitetsprincipen ska anses iakttagen att total passivitet hos en berörd konsument uppvägs fullt ut (se, för ett liknande resonemang, dom Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 47).
- 57 Med förbehåll för vad som framkommer vid den prövning som det åligger den hänskjutande domstolen att göra, är kombinationen av frister som föreskrivs i den här aktuella nationella lagstiftningen (vilka frister EU-domstolen redogjort för i punkt 55 ovan) varken jämförbar med den frist på 20 dagar som gällde i det mål som avgjordes genom domen Banco Español de Crédito (EU:C:2012:349), eller med omständigheterna i det mål som avgjordes genom domen Aziz (EU:C:2013:164, punkterna 57–59). I inget av dessa mål hade konsumenten någon framgång med sin talan mot de aktuella åtgärderna.
- 58 Dessutom är medlemsstaterna, för att upprätthålla konsumenternas rättigheter enligt direktiv 93/13, bland annat skyldiga att enligt artikel 7.1 i direktivet vidta skyddsåtgärder för att hindra fortsatt användning av villkor som anses oskäligen. Detta stöds för övrigt av tjugofjärde skälet i direktivet, där det anges att medlemsstaternas domstolar och förvaltningsmyndigheter måste förfoga över lämpliga och effektiva medel för att förhindra tillämpning av oskäligen villkor.
- 59 Det framgår närmare bestämt av domstolens fasta praxis om principen om lojalt samarbete, som numera slås fast i artikel 4.3 FEU, att medlemsstaterna, som dock har möjlighet att välja vilka påföljder som ska tillämpas för brott mot unionsrätten, bland annat ska se till att påföljderna är effektiva, proportionella och avskräckande (se, för ett liknande resonemang, dom LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punkt 44 och där angiven rättspraxis).
- 60 När det gäller kravet att påföljderna ska vara effektiva och avskräckande, framgår det av det yttrande som den slovakiska regeringen har gett in till domstolen att den behöriga nationella domstolen, i ett ärende om utomrättsligt ianspråktagande av en säkerhet, kan meddela ett interimistiskt förbud mot fortsatt försäljning enligt punkt 1 i 74 § och punkt 1 i 76 § civilprocesslagen.

- 61 Dessutom förefaller det (såsom EU-domstolen angett i punkterna 31 och 32 ovan) som att lag nr 106/2014 av den 1 april 2014, vilken trädde i kraft den 1 juni 2014 och är tillämplig på alla avtal om ställande av säkerhet där ett verkställandeförfarande inletts, har ändrat de processrättsliga regler som reglerar ett sådant villkor som det som är i fråga i det nationella målet. Det föreskrivs i synnerhet, i punkt 2 i 21 § lagen om frivillig auktion i dess numera gällande lydelse, att den nationella domstolen kan ogiltigförklara försäljningen om det görs gällande att avtalsvillkoret avseende säkerheten är ogiltigt, vilket innebär att ursprungssituationen för konsumenten i det närmaste återställs i efterhand. Bestämmelsen innebär således inte att en konsument som lidit skada i ett sådant fall då försäljningen anses rättsstridig endast kan tillerkännas rent ekonomisk ersättning.
- 62 När det gäller kravet att påföljderna ska vara proportionella ska särskild uppmärksamhet fästas vid den omständigheten att den egendom som är föremål för det här aktuella utomrättsliga förfarandet för ianspråktagande av säkerhet är den fasta egendom som utgör konsumentens familjebostad.
- 63 Förlust av familjebostaden är nämligen inte bara ett allvarligt intrång i konsumentens rättigheter (dom Aziz, EU:C:2013:164, punkt 61), utan försätter även konsumentens familj i en synnerligen utsatt situation (se, för ett liknande resonemang, EU-domstolens ordförandes beslut Sánchez Morcillo och Abril García, EU:C:2014:1388, punkt 11).
- 64 I detta avseende har Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna funnit att förlust av bostad är ett av de allvarligaste inträngen i rätten till respekt för hemmet och att alla människor som riskerar ett sådant intrång i princip måste kunna få åtgärdens proportionalitet prövad (se Europadomstolens domar McCann mot Förenade kungariket, nr 19009/04, § 50, Europakonventionen 2008, och Rousk mot Sverige, nr 27183/04, § 137).
- 65 Inom unionsrätten är rätten till bostad en grundläggande rättighet som framgår av artikel 7 i stadgan och som den nationella domstolen måste beakta vid genomförandet av direktiv 93/13.
- 66 Vad närmare gäller konsekvenserna av en vräkning av konsumenten och dennes familj från den familjebostad där de är stadigvarande bosatta, har EU-domstolen redan framhållit vikten av att den behöriga nationella domstolen kan fatta beslut om interimistiska åtgärder som kan leda till att ett rättsstridigt förfarande för ianspråktagande av säkerhet för ett lån skjuts upp eller hindras när ett sådant beslut visar sig vara nödvändigt för att säkerställa effektiviteten av det skydd som är syftet med direktiv 93/13 (se, för ett liknande resonemang, dom Aziz, EU:C:2013:164, punkt 59).
- 67 I detta fall förefaller den behöriga nationella domstolens möjlighet att meddela interimistiska beslut (se punkt 60 ovan) utgöra ett lämpligt och effektivt medel för att förhindra fortsatt tillämpning av oskäliga villkor, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva.
- 68 Mot bakgrund av ovanstående ska bestämmelserna i direktiv 93/13 tolkas så, att de inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den som är i aktuell i det nationella målet, som gör det möjligt att få täckning för en fordran som grundar sig på avtalsvillkor som eventuellt kan vara oskäliga genom utomrättsligt ianspråktagande av en säkerhet som konsumenten ställt i sin fasta egendom, i den mån denna lagstiftning inte medför att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att skydda de rättigheter som konsumenterna har enligt detta direktiv, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva.
- 69 Med hänsyn till svaret på den första delen av de tre första frågorna saknas anledning att besvara den andra delen av frågorna, vilken avser inverkan av den rättspraxis som följer av domen Simmenthal (EU:C:1978:49) på nationell lagstiftning enligt vilken en säkerhet kan tas i anspråk utomrättsligt.

Den fjärde frågan

- 70 Den hänskjutande domstolen har ställt den fjärde frågan för att få klarhet i huruvida artikel 4 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att den utgör hinder för ett avtalsvillkor i ett avtal som en näringsidkare har ingått med en konsument även om innehållet häri följer av en lagbestämmelse.
- 71 Även om en nationell domstol formellt sett har formulerat en begäran om förhandsavgörande med hänvisning till vissa unionsbestämmelser så utgör detta inte hinder för att EU-domstolen tillhandahåller den domstolen alla uppgifter om unionsrättens tolkning som kan vara användbara vid avgörandet av det nationella målet, oberoende av om det har hänvisats därtill i frågorna eller inte. I detta hänseende ankommer det på EU-domstolen att av samtliga uppgifter som den nationella domstolen tillhandahållit, och särskilt av skälen till beslutet om hänskjutande, utläsa vilka delar av unionsrätten som påkallar en tolkning, med hänsyn tagen till saken i målet (dom *Vicoplus m.fl.*, C-307/09–C-309/09, EU:C:2011:64, punkt 22 och där angiven rättspraxis).
- 72 Vidare ska det, eftersom den hänskjutande domstolen på många ställen har angett att avtalsvillkor som avspeglar nationella lagbestämmelser faller utanför tillämpningsområdet för direktiv 93/13, noteras att även om det inte har hänvisats till artikel 1.2 i direktivet i begäran om förhandsavgörande så står det klart att den fjärde tolkningsfrågan, om än underförstått, avser denna bestämmelse. Begäran om förhandsavgörande ska således anses avse artikel 1.2 i direktiv 93/13.
- 73 Slutligen följer det av fast rättspraxis att EU-domstolen, vid utövande av den befogenhet att tolka unionsrätten som den tilldelats genom artikel 267 FEUF, kan göra en tolkning av de allmänna kriterier som unionslagstiftaren använt för att definiera begreppet oskäligt avtalsvillkor (se, för ett liknande resonemang, beslut *Pohotovost*, C-76/10, EU:C:2010:685, punkt 60 och där angiven rättspraxis). Det är emellertid den hänskjutande domstolens uppgift att, med beaktande av dessa kriterier, utifrån omständigheterna i det enskilda fallet ta ställning till hur ett visst avtalsvillkor konkret ska kvalificeras. Härav följer att EU-domstolen ska begränsa sig till att upplysa den hänskjutande domstolen om vilka omständigheter den ska beakta vid bedömningen av huruvida det aktuella villkoret är oskäligt (dom *Aziz*, EU:C:2013:164, punkt 66 och där angiven rättspraxis, dom *Kásler och Káslerné Rábai*, EU:C:2014:282, punkt 45, och beslut *Sebestyén*, C-342/13, EU:C:2014:1857, punkt 25).
- 74 Medan artikel 1.1 i direktiv 93/13 definierar direktivets tillämpningsområde anges i artikel 1.2 att villkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter är undantagna från detta tillämpningsområde.
- 75 Den slovakiska regeringen och den tyska regeringen har i denna del föreslagit att EU-domstolen ska besvara frågan på så sätt att det här aktuella avtalsvillkoret, det vill säga försäljning på frivillig auktion, omfattas av detta undantag. Kommissionen anser däremot att den ändamålsenliga verkan av bestämmelserna i direktiv 93/13 skulle äventyras om ett sådant fall som det här aktuella omfattades av undantaget.
- 76 Såsom EU-domstolen redan har noterat görs det i artikel 1.2 i direktiv 93/13 ett undantag från tillämpningsområdet för direktivet. Detta undantag avser avtalsvillkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter (se, för ett liknande resonemang, dom *RWE Vertrieb*, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 25).
- 77 Med hänsyn till syftet med direktivet, det vill säga att skydda konsumenter mot att näringsidkare inför oskäliga villkor i konsumentavtal, ska undantaget – i likhet med alla andra undantag – tolkas restriktivt.
- 78 I detta fall framgår det av domen *RWE Vertrieb* (EU:C:2013:180) att undantaget är tillämpligt om två villkor är uppfyllda. För det första ska avtalsvillkoret avspegla en författningsföreskrift och för det andra ska föreskriften vara bindande.

- 79 I denna del finner EU-domstolen att den nationella domstolen, när den ska avgöra huruvida ett avtalsvillkor är undantaget från tillämpningsområdet för direktiv 93/13, ska pröva om detta villkor avspeglar de bestämmelser i nationell rätt som gäller mellan avtalsparterna oberoende av deras val eller om det avspeglar dispositiva bestämmelser, det vill säga bestämmelser som gäller om inget annat har avtalats mellan parterna (se, för ett liknande resonemang, dom RWE Vertrieb, EU:C:2013:180, punkt 26).
- 80 Mot denna bakgrund ska den fjärde frågan besvaras enligt följande. Artikel 1.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att ett avtalsvillkor i ett avtal som en näringsidkare har ingått med en konsument endast är undantaget från tillämpningsområdet för direktivet om avtalsvillkoret avspeglar innehållet i en bindande författningsföreskrift, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva.

Domens rättsverkningar i tiden

- 81 Den slovakiska regeringen har yrkat att EU-domstolen ska begränsa domens rättsverkningar i tiden, om den finner att bestämmelserna i direktiv 93/13 ska tolkas på så sätt att ett utomrättsligt ianspråktagande av en säkerhet såsom det som avses i det nationella målet måste föregås av en domstolsprövning.
- 82 Med hänsyn till svaret på de tre första frågorna saknas anledning att pröva detta yrkande från den slovakiska regeringen.

Rättegångskostnader

- 83 De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

- 1) **Bestämmelserna i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska tolkas så, att de inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning som den som är aktuell i det nationella målet, som gör det möjligt att få täckning för en fordran som grundar sig på avtalsvillkor som eventuellt kan vara oskäliga genom utomrättsligt ianspråktagande av en säkerhet som konsumenten ställt i sin fasta egendom, i den mån denna lagstiftning inte medför att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att skydda de rättigheter som konsumenterna har enligt detta direktiv, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva.**
- 2) **Artikel 1.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att ett avtalsvillkor i ett avtal som en näringsidkare har ingått med en konsument endast är undantaget från tillämpningsområdet för direktivet om avtalsvillkoret avspeglar innehållet i en bindande författningsföreskrift, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva.**

Underskrifter